

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord

Natura 2000-område nr. 14

Habitatområde H14

Fuglebeskyttelsesområde F2 og F15

Titel: *Natura 2000-handleplan 2016-2021 for område N14 – Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord*
Udgiver: *Aalborg Kommune, Brønderslev Kommune, Frederikshavn Kommune, Mariagerfjord Kommune, Norddjurs Kommune og Randers Kommune.*

År: 2016

Forsidefoto: *Als Odde. Foto: Mariagerfjord Kommune*

Kort: © *Mariagerfjord Kommune*

Må citeres med kildeangivelse.

Indholdsfortegnelse

Resumé.....	4
Baggrund	5
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	6
Behov for indsatser	9
Indsatser fordelt på aktør.....	10
Prioritering af den forventede indsats.....	11
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse.....	12
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	13
Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	14
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	16
Bilag 4: Kortbilag.....	18

Resumé

Handleplanen for Natura 2000-området N 14 "Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord" beskriver den indsats, der skal igangsættes i området inden udgangen af 2021.

Målet med indsatsen er at bevare og fremme de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskytte.

Der vil i særlig grad skulle ske en indsats for naturtyperne rigkær, klithede, strandenge, flodmundinger, rigkær, kalkoverdrev og sure overdrev. Desuden skal der laves en indsats for følgende arter: almindelig ryle, splitterne, klyde, fjordterne, havterne, dværgterne, kongeørn, pibesvane, sangsvane, gravand, lysbuget knortegås, edderfugl og stavsild.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod at sikre sammenhæng mellem naturtyperne, og mod at bekæmpe invasive arter. Herved sikres rigkær, klitheder, strandenge, flodmundinger, kalkoverdrev, sure overdrev og øvrige levesteder for ovennævnte fuglearter.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Baggrund

Miljøstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Aalborg Kommune, Brønderslev Kommune, Frederikshavn Kommune, Mariagerfjord Kommune, Norddjurs Kommune, Randers Kommune og Naturstyrelsen på grundlag af Natura 2000-plan for N 14, Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen og Forsvaret ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 1251 af 29/09/2016), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægningbekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatser mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (Lov nr. 425 af 18/05/2016). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter indebærer, at det skal gennemføres en strategisk miljøvurdering af en række planer og programmer. For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering.

De kommunale handleplaner er ligeledes omfattet af et krav om, at kommunen skal tage stilling til, om det konkrete udkast til den kommunale handleplan skal undergå en miljøvurdering, eller om handleplanen kan

screenes ud. Alle parter bag indeværende handleplan har lavet en screening af nærværende handleplan. På baggrund af screeningerne vurderes det, at der ikke skal gennemføres en strategisk miljøvurdering af handleplanerne.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Aalborg Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
	<i>Hegning samt afgræsning</i>	<i>2,1 ha realiseret</i>	<i>147,2 realiseret</i>
	<i>Facilitering</i>	-	<i>9,2 ha realiseret</i>
	<i>Slåning</i>	-	<i>2,3 ha realiseret</i>
	<i>Andre anlæg</i>	<i>2,1 ha realiseret</i>	<i>73,2 ha realiseret</i>
Brønderslev Kommune	<i>Etablering af vandhuller</i>	-	<i>1 planlagt</i>
	<i>Indsats mod forstyrrelse</i>	<i>1,4 ha undersøgt – indsats ikke vurderet nødvendig</i>	-
Frederikshavn Kommune	<i>Etablering af vandhuller (almindelig ryle og spidssnuet frø)</i>	-	<i>6 realiseret 2 planlagt</i>
	<i>Indsats mod invasive arter på klithede</i>	-	<i>0-3,5 ha</i>
Mariagerfjord Kommune	<i>Udvidelse og sammenkædning af rigkær</i>	-	<i>5 ha</i>
	<i>Vedligehold af hegn</i>	-	<i>Ca. 6 ha</i>
	<i>Afbrænding af strandeng og rigkær</i>	-	<i>1 ha planlagt</i>
	<i>Slet på klitnatur/bekæmpelse af Rynket Rose</i>	<i>3 ha</i>	-
	<i>Høslet i rigkær</i>	-	<i>Ca. 2 ha</i>
	<i>Plejeplan for Ajstrup Bugt</i>	-	<i>319 ha</i>
Norrdjurs Kommune	<i>Forberedelse af afgræsning på strandenge (overgange, slåning af tagrør, fjernelse af gl. hegn mm)</i>	-	<i>69,5 ha realiseret</i>
	<i>Facilitering af afgræsning på strandenge, i samarbejde med landboforeningen</i>	-	<i>69,5 ha realiseret</i>
	<i>Oprensning af rørdamme</i>	-	<i>66 ha planlagt, afventer finansiering</i>
Randers Kommune	<i>Vedligehold af hegn</i>	-	<i>25 ha</i>
	<i>Bidrag til hegning</i>	-	<i>96 ha</i>
	<i>Etablering af vandhuller (indsats for strandtudse)</i>	-	<i>14 stk.</i>

Table 2. Following projects are financed through land district funds and are facilitated by the municipalities:

Aalborg Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
	Pleje af græs- og naturarealer	0,7 ha	125,2 ha
	Hegning	0,2 ha	23,3 ha
	Rydning	0 ha	6,6 ha
Brønderslev Kommune	Pleje af græs- og naturarealer	-	27 ha oplyst om ordningen, derudover er alle ejere af kortlagte naturtyper i kommunen blevet indbudt til oplysningsmøder
	Hegning	-	0 ha realiseret 27 har oplyst om ordningen
	Etablering af optimale vandstandsforhold	-	Tekniske og ejendomsræssige forundersøgelser ved projekt ved Aså Enge/Krebsehavet under opstart
Mariagerfjord Kommune	Pleje af græs- og naturarealer	3,5 ha	293 ha
	Hegning	3,5 ha	140 ha
Norrdjurs Kommune	Pleje af græs- og naturarealer	-	69,5 ha oplyst om ordningen
	Hegning	-	69,5 ha realiseret
	Rydning	-	-
	Etablering af optimale vandstandsforhold	-	74,5 ha forundersøgelse gennemført
	Pleje af græs- og naturarealer	-	69,5 ha oplyst om ordningen
Randers Kommune	Hegning	-	108 ha realiseret
	Etablering af optimale vandstandsforhold	-	292 ha forundersøgelse gennemført

Der er ikke iværksat LIFE-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsats har kommunerne søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

Mariagerfjord Kommune har 2013, 2014 og 2015 afholdt åbent hus-arrangementer i samarbejde med landboforeninger, for at informere om støtteordninger under landdistriktsprogrammet. Disse arrangementer er annonceret på kommunens hjemmeside, i lokale medier og ved fremsendelse af personlige breve til berørte lodsejere.

Efterfølgende har kommunen, gennem et nært samarbejde med lokale landboforeninger og den enkelte lodsejer, besigtiget de arealer, hvor der var interesse i ansøgning om midler til naturpleje. Derefter har kommune betalt landbrugets konsulenter for udarbejdelse af ansøger til landdistriktsprogrammet. Disse ansøgninger har samlet resulteret i 5,6 mio. kr. til hegn, rydning og hydrologiske undersøgelser i kommunens Natura 2000-områder.

Mariagerfjord Kommune har udpeget hele kommunen som indsatsområde for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo. I indsatsplanen fremgår endvidere at bekæmpelsen prioriteres højest i Natura 2000-områderne.

Det betyder, at Kæmpe-Bjørneklo vil blive bekæmpet på alle arealer inden for Natura 2000-områderne i Mariagerfjord Kommune.

Brønderslev Kommune og Frederikshavn Kommune har gennemført et engfugleprojekt til 400.000 kr., finansieret af jagttegnsmidler. Som led i projektet er lodsejere langs kysten blevet informeret om ordningerne til græsning og hegning, og hvor der har været interesse blandt lodsejerne, er LandboNords konsulenter hyret til at udarbejde ansøgninger. Desuden har projektet medført finansiering af 6 nye vandhuller i Frederikshavn Kommune.

Norrdjurs Kommune har afholdt offentlige informationsmøde ved første planperiodes begyndelse for alle lodsejere i Natura2000-området. Herudover er der informeret om Natura2000-processen og – støtteordninger på lodsejermøde vedr. konkrete projektområder.

Norrdjurs Kommune har ligeledes løbende informeret om Natura2000-processen samt om konkrete Natura2000-projekter på møder med kommunens grønne råd, bestående af natur- og miljø NGO'er. Norrdjurs Kommune har også løbende informeret om Natura2000 på kommunens hjemmeside, herunder om realiserede projekter.

Konkrete plejeprojekter i Norrdjurs Kommune er tilrettelagt og gennemført i samarbejde med Djursland Landboforening. Mange strandengene i Norrdjurs Kommune (375 ha) indgår i øvrigt i eksisterende tilsagn, så en stor del af strandengene har allerede gunstig bevaringsstatus

Hydrologiske forundersøgelser er i Norrdjurs Kommune gennemført i samarbejde med konsulentfirma.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Natura 2000-område N 14 - Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord, beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunerne vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor igangsatte indsatser fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst	0 ha	Op til 33 ha	Op til 33 ha
	Forbedring af hydrologi***	186 ha	Op til 27	Op til 213 ha
	Græsning eller høslæt	412 ha	1338 ha	Op til 1776
	Afskrælning eller afbrænding	0 ha	0 ha	0 ha
	Invasive arter	0 ha	Op til 216 ha	Op til 216 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt*	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Op til 108 ha	Op til 108 ha
	Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
	Forbedring af hydrologi	0 ha	Op til 3 ha	Op til 3 ha
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 54 ha	16-45 ha	70-99 ha
	Urørt skov	0 ha	≤29 ha	≤29 ha
	Forbedring af hydrologi	0 ha	≤47 ha	≤47 ha
Sammenbinding af naturtyper	<i>Rigkær</i>	2 ha	-	2 ha
Ny habitatnatur	<i>Tørre kalksandsoverdrev</i>	Op til 1 ha	-	Op til 1 ha
	<i>Surt overdrev</i>	Op til 15 ha	-	Op til 15 ha
	<i>Kalkoverdrev</i>	Op til 12 ha	-	Op til 12 ha
	<i>Tidvis våd eng</i>	Op til 1,5 ha	-	Op til 1,5 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

** Indsatsen videreføres fra sidste planperiode da de vedtagende skovhandleplaner gælder i 12 år, dvs. perioden 2010-2021.

*** Den nuværende tilskudsordning til forbedring af hydrologi på naturarealer udløber med udgangen af 2017, dog har 2016 været sidste år, der kunne søges til forprojekter. Der er således ikke mulighed for finansiering gennem Landdistriktsprogrammet for 2018 - 2020 af nye projekter til forbedring af hydrologi. Ny indsats overføres derved ikke fra 1. planperiode.

Tabel 5. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
<i>Ny gravning af vandhuller</i>	1 stk.	-	1 stk.

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsatser fordelt på aktør

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende generelle retningslinjer:

- 2. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- 3. Tilstanden af levestederne for almindelig ryle forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- 4. Tilstanden af levestederne for splitterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.
- 5. Tilstanden af levestederne for klyde, fjordterne, havterne og dværgerterne forbedres, således at 75 % de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- 6. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen klithede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- 7. Naturstyrelsen vurderer og justerer på baggrund af udarbejdet strategi efter behov vildtreservatet Mariager Fjord og Naturstyrelsen gennemfører undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelserne på baggrund af områdernes udpegning til sikring af levestederne for havdykænder.
- 8. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på arten stavsild samt ynglefuglene almindelig ryle, splitterne, dværgerterne, kongeørn og trækfuglene pibesvane, sangsvane, gravand, lysbuget knortegås, edderfugl som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.
- Derudover afsluttes udvidelse af naturtyper fra Natura 2000-planen 2012-2015

Det kan både være handleplanmyndighederne og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor angiver tabel 6 den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne og de offentlige lodsejere i Natura 2000-området. For fuglene vil indsatsen primært sker via den generelle indsats for naturtyperne, primært strandenge.

Tabel 6 omfatter både private og offentlige arealer (inklusive de offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan). Tabellen viderefører indsatser fra 1. handleplan, der alle var planlagt til at foregå på private arealer. Derfor er der ikke angivet indsatser på Naturstyrelsens arealer.

Tabel 6. Fordeling af opgaver mellem handleplanmyndighed og offentlige lodsejere*

Indsats		Handleplanmyndighed		Offentlig lodsejer	Total
		Aalborg	Mariagerfjord	Naturstyrelsen	
Ny habitatnatur	<i>Tørre kalksandsoverdrev</i>	<i>Op til 1 ha</i>	-	-	<i>Op til 1 ha</i>
	<i>Kalkoverdrev</i>	<i>Op til 12 ha</i>	-	-	<i>Op til 12 ha</i>
	<i>Surt overdrev</i>	<i>Op til 5-7,5 ha</i>	<i>Op til 5-7,5 ha</i>	-	<i>Op til 15 ha</i>
	<i>Tidvis våd eng</i>	<i>Op til 1,5 ha</i>	-	-	<i>Op til 1,5 ha</i>
	<i>Rigkær</i>	-	<i>Op til 2 ha</i>	-	<i>Op til 2 ha</i>
Udvidelse af levesteder for arter	<i>Mygblomst</i>	-	<i>0,5 ha</i>	-	<i>0,5 ha</i>

* Overført fra forrige handleplan. De nævnte naturtyper findes kun i Aalborg og/eller Mariagerfjord Kommuner. Udvidelseskrevet på op til 5 ha tør hede er udgået, da naturtypen ikke er kortlagt i forbindelse med 2. planperiode

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- Færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- Sammenhæng i naturen
- Levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 4 og 5). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Det prioriteres højt at følge op på allerede gennemførte tiltag som f.eks. rydning, hegning og hydrologiprojekter. Ofte vil der være behov for en yderligere opfølgende indsats for at sikre, at de gennemførte tiltag opretholdes over tid. I samme omgang afsøges mulighederne for at udnytte de allerede gennemførte tiltag til at inspirere naboer mv. til nye projekter. Ofte vil et projekt med positiv effekt kunne bruges som gode eksempler til inspiration i lokalområderne.

Dernæst prioriteres at arbejde for at fortsætte udvidelserne af naturtyper fra 1. handleplan, samt at søge at sikre opfyldelse af de konkrete retningslinjer i indsatsprogrammet. Det vil i første omgang gælde, at der fortsat arbejdes på at udvide og sikre områdets rigkær samt at bekæmpe invasive arter på klitheder. Derudover arbejdes på at sikre levesteder for en række ynglefugle, der er i tilbagegang i området. Denne indsats udføres gennem den generelle indsats for bevaring af de naturtyper, arterne er tilknyttet, primært strandeng. I 1. planperiode er der sket mange indsatser for ovenstående naturtyper og arter, og i 2. planperiode vil det således blive prioriteret at arbejde videre med disse indsatser.

Endelig er der fokus på at fortsætte den facilitering af plejeprojekter indenfor området, som er blevet udført i 1. planperiode. Det prioriteres således højt at arbejde for, at interesserede lodsejere, i det omfang det er muligt, kan få hjælp og støtte til arbejdet med naturpleje, herunder hjælp og vejledning i forhold til støttemuligheder.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er kommunernes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 4, og i den forbindelse tager kommunerne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser kommunernes plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysisk bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Kommune
<i>Orientering af Det Grønne Råd</i>	<i>Kommunen afholder møder 1-4 gange årligt hvor status for arbejde med handleplanerne fremlægges</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Randers, Aalborg, Brønderslev og Norddjurs Kommune</i>
<i>Fora for lodsejere med landbrugs- og skovbrugsinteresser</i>	<i>Oprettelse af nyt fora med repræsentanter fra landbrugsorganisationer og skovejere</i>	<i>Opstart i 2017 og derefter møder efter interesse og behov</i>	<i>Randers Kommune</i>
<i>Etablering af Naturråd</i>	<i>Kommunen opretter et Naturråd bestående af relevante foreninger og organisationer</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Mariagerfjord</i>
<i>Implementere plejeplan</i>	<i>Arbejde med indsatser i plejeplanen for Ajstrup Bugt-området i tæt dialog med lodsejerne i området</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Mariagerfjord Kommune</i>
<i>Facilitering af tilskudsordninger</i>	<i>Bidrage med oplysning og udbredelse af Natura 2000-tilskudsordningerne til lodsejere</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Brønderslev, Randers, Aalborg, Norddjurs og Mariagerfjord Kommune</i>
<i>Dialog med reguleringskorps</i>	<i>Dialog med lokale jægere om bortskydning af invasive/problemarter som opfølgning af engfugleprojekt</i>	<i>Mindst en gang i planperioden</i>	<i>Brønderslev Kommune</i>
<i>Informations- og dialogmøder</i>	<i>Afholde offentligt møde omkring naturpleje, særligt i Natura 2000-områderne</i>	<i>Mindst en gang i planperioden</i>	<i>Randers Kommune</i>
<i>Naturpleje og hegningsnetværk</i>	<i>Samarbejde med Kødkvægforeningen Himmerland og AgriNord om udvikling af projekter i netværket</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Aalborg og Mariagerfjord Kommune</i>

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af Naturstyrelsens plejeplan samt Forsvarets drifts- og plejeplaner for Sødring Skydeterræn og Hevring Skydeterræn er vedlagt som selvstændige bilag.

Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Indsatsprogrammet

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
4. Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes. Natura 2000 plan 2016-21 17
5. For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
6. Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

2. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske

randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

3. Tilstanden af levestederne for almindelig ryle forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

4. Tilstanden af levestederne for splitterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.

5. Tilstanden af levestederne for klyde, fjordterne, havterne og dværgterne forbedres, således at 75 % de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

6. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen klithede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.

7. Naturstyrelsen vurderer og justerer på baggrund af udarbejdet strategi efter behov vildtreservatet Mariager Fjord og Naturstyrelsen gennemfører undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelserne på baggrund af områdernes udpegning til sikring af levestederne for havdykænder.

8. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på arten stavsild samt ynglefuglene almindelig ryle, splitterne, dværgterne, kongeørn og trækfuglene pibesvane, sangsvane, gravand, lysbuget knortegås, edderfugl som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H14 og fuglebeskyttelsesområderne F2 og F15.

Tabel 8. Naturtyper på udpegningsgrundlaget 1*

Naturtype nr.	Habitatnaturtype navn	Brønde rslev	Frederik shavn	Mariage rfjord	Nordd jurs	Rand ers	Aalb org	Hoved total
1110	sandbanke		21	374		0,0	3805	4200
1130	flodmunding				64	180		244
1140	mudder og sandflade blottet ved ebbe	67	187	538	32	78	1410	2312
1150	kystlaguner og strandsøer	6	3	0	6	3	6	23
1160	lavvandede bugter og vige	3	3	177	3	24	143	353
1210	Strandvold med enårige						1	1
1310	Enårig strandengsvegetation					6	2	8
1330	Strandeng	130	88	272	368	491	192	1542
2120	Hvid klit	3	3	5			22	33
2130	Grå/grøn klit	3	21	12		1	19	55
2140	Klithede			20			1	21
2170	Grårisklit			0,5			1	1
2190	Klitlavning		2	5			12	19
2250	Enebærklit			10				10
3140	Kransnålalge-sø				0,3	0,3		1
3150	Næringsrig sø	0,5		1	0,03	0,5		2
3160	Brunvandet sø			0,2	0,04			0
5130	Enekrat					1		1
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand						1	1
6210	Kalkoverdrev						17	17
6230	Surt overdrev			7	3	7	36	53
6410	Tidvis våd eng				1		12	12
7230	Rigkær			4				4
Ikke fredskovspligtige								
9130	Bøg på muld			1				1
9160	Ege-blandskov			1				1
9190	Stilkege-krat						1	1
9998	Skovbevokset tørvemose			15	3			18
9999	Elle- og askeskov		0	9	4			14

Fredskovspligtig	Habitatnaturtype navn	Brønde rslev	Frederik shavn	Mariage rfjord	Nordd jurs	Rand ers	Aalb org	Hoved total
9110	Bøg på mor	8						8
9130	Bøg på muld			1				1
9190	Stilkege-krat	0,4		23			10	33
9999	Elle- og askeskov	7		38	3	10		58

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemføre Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Arter på udpegningsgrundlaget.

Arter på udpegningsgrundlaget for Habitatområde 14

1095 Havlampret
 1099 Flodlampret
 1103 Stavsild
 1355 Odder
 1365 Spættet sæl
 1903 Mygblomst

Arter på udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde F 2

Sangsvane (T)	Fløjlsand (T)
Pibesvane (T)	Hjejle (T)
Lysbuget knortegås (T)	Almindelig ryle (Y/T)
Gravand (T)	Havterne (Y)
Bjergand (T)	Dværgterne (Y)
Ederfugl (T)	Splitterne (Y)
Sortand (T)	

Y – ynglefugl

T – trækfugl

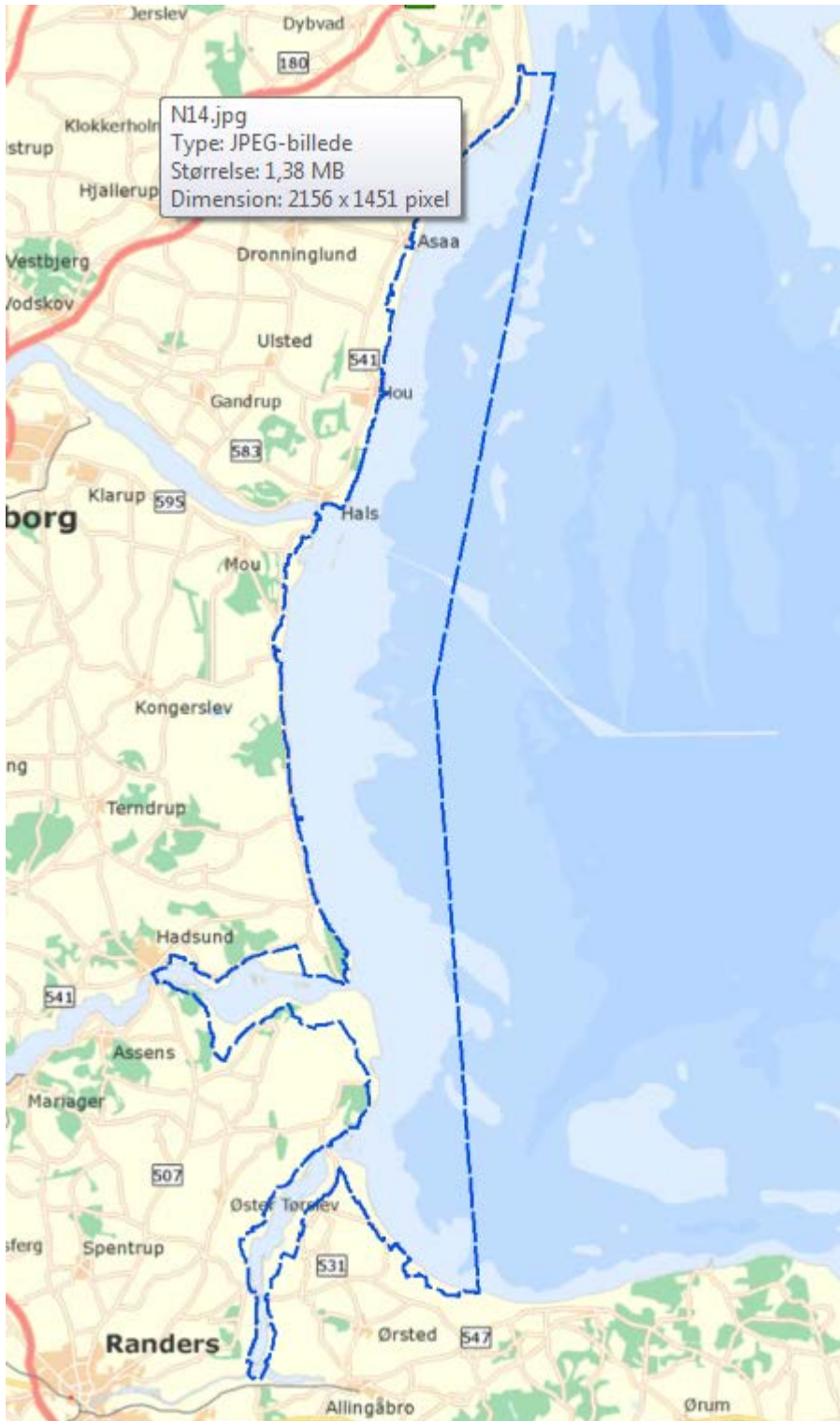
Arter på udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde F 15

Knopsvane (T)	Fløjlsand (T)
Sangsvane (T)	Hvinand (T)
Pibesvane (T)	Stor Skallesluger (T)
Lysbuget knortegås (T)	Klyde (Y)
Gravand (T)	Hjejle (T)
Bjergand (T)	Fjordterne (Y)
Ederfugl (T)	Havterne (Y)
Sortand (T)	Dværgterne (Y)

Y – ynglefugl

T - trækfugl

Bilag 4: Kortbilag

Natura 2000-område N14